

Бодненко Т.В., Русіна Н.Г.

Оцінювання знань студентів у вищих навчальних закладах

Бодненко Тетяна Василівна
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри автоматизації та комп'ютерно-інтегрованих технологій
Навчально-наукового інституту фізики, математики та комп'ютерно-інформаційних систем
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна

Русіна Наталія Геннадіївна,
асистент кафедри теорії та технології програмування факультету кібернетики
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Анотація. В освітньому процесі вищого навчального закладу оцінювання знань студентів відіграє ключову роль. Тому, здійснений належним чином контроль якості знань, впровадивши прогресивну методологію опрацювання результатів контролю забезпечить зворотній зв'язок між студентом та викладачем. Це позитивно вплине на процес навчання, формування компетентностей, стане мотивуючим фактором до пізнавальної діяльності студентів.

Ключові слова: критерії оцінювання знань, модульно-рейтингова система, студенти, компетентності, вищий навчальний заклад

Україна визначила орієнтир на входження в освітній простір Європи, тому відбувається модернізація освітньої діяльності в контексті європейських вимог; дедалі наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу. Участь у Болонському процесі – відповідь на спільні виклики, що стоять перед системами вищої освіти європейських країн. ЄПВО (Європейський простір вищої освіти) – це не єдина система вищої освіти, а об'єднання 46 національних систем, що розвиваються відповідно до спільно погоджених принципів. ЄПВО сприяє узгодженню, сумісності, порівнянності та визнанню різноманітних систем вищої освіти. Він не вимагає уніфікації змісту, технологій навчання і забезпечення якості у вищих навчальних закладах [1].

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 16 жовтня 2009 року № 943 всім вищим навчальним закладам (ВНЗ) надіслані для практичного використання Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах (Лист МОН № 1/9-119 від 26.02.10 року). Так в 14 пункті мова йде про оцінювання знань студентів. Для цього в робочій програмі будь-якого курсу повинно бути чітко визначені форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

Різноманітні аспекти формування сучасної філософсько-освітньої парадигми з огляду на становлення інформаційного суспільства, культурно-цивілізаційні засади функціонування освіти, світові тенденції в її реформуванні, а також актуальні проблеми в системі вищої освіти в контексті входження України до європейського освітнього простору розглядаються в роботах В. Андрущенка, В. Астахової, В. Беха, А. Джурина, М. Згуровського, В. Лугового, та інших вітчизняних науковців. Проблемам контролю та оцінювальної діяльності в навчальному процесі приділяли велику увагу С. Архангельський, В. Аванесов, В. Ананьєв, Ю. Бабанський, П. Гальперін, П. Каптерев, В. Талізін, К. Ушинський та інші.

Незважаючи на велику кількість наукових публікацій з актуальних освітніх питань, сьогодні потребують подальшого аналізу проблеми ефективного функціонування критерії оцінювання національної

системи вищої освіти в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Процес контролю якості сучасної освіти суттєво змінився. Це пов'язано з реформуванням системи вищої освіти та введенням у процес навчання кредитно-модульної системи болонського процесу, зміни системи освітніх вимірювань якості освіти [2, с. 55].

У робочій програмі з дисципліни «Сучасні інформаційні технології» для студентів 1 курсу Київського національного університету імені Тараса Шевченка укладачами чітко передбачені та прописані критерії оцінювання знань студентів, а саме: форми проведення поточного та підсумкового контролю [3].

Контроль успішності студента здійснюється з використанням методів і засобів, що визначаються вищим навчальним закладом. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовується у вищому навчальному закладі, реєструється прийнятим у вищому навчальному закладі чином з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

ECTS – це система, яка створена для забезпечення єдиної міждержавної процедури оцінювання навчання, системи виміру і порівняння результатів навчання, їхнього академічного визнання і передачі від одного закладу освіти іншому. Система може використовуватись усередині закладу освіти, між закладами освіти однієї країни, а так само між закладами освіти – партнерами з різних країн. Система ECTS базується на принципах взаємної довіри учасників і передбачає виконання правил щодо всіх її частин: ECTS – кредитів, ECTS – оцінок, Угоди про навчання і Зарахування кредитів [4].

У процесі навчання та оцінювання якості успішності студентів потрібно враховувати процес формування професійної компетентності. Адже, підхід формування професійної компетентності майбутнього фахівця став для сучасного суспільства розв'язанням актуальних проблем сучасного ринку праці [5, с. 321].

В законі України «Про вищу освіту» компетентність – це динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчаль-

ну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [6].

Сьогодні існують суперечності: а) між вимогами щодо шляхів модернізації освітнього процесу з застосуванням компетентнісного підходу процесу навчання та його якості з неопрацьованістю методології, теорії й застосованості цього підходу навчання у ВНЗ; б) між необхідністю впровадження компетентнісного підходу, недостатньою обізнаністю викладачів з методологією та методикою його впровадження; в) між об'єктивною потребою підготовки студентів до самостійної пізнавальної діяльності і недостатніми навичками їх оцінювання для подальшої професійної діяльності.

Контроль – є невід'ємним елементом освітньої діяльності за допомогою якого забезпечується зворотній зв'язок від студента до викладача, що вплине позитивно на процес навчання, формування інформаційної культури та компетентностей, а також буде мотивуючим фактором пізнавальної діяльності студентів [7].

Для прикладу нами розроблено критерії оцінювання рівня знань студентів з дисципліни «Сучасні інформаційні технології», який складається з:

- поточного контролю: виконання практичних завдань, усна відповідь, домашні завдання, письмові контрольні роботи, написання та захист реферату;

- підсумкового модульного контролю (змістовий модуль): складання тесту;

- комплексного підсумкового модульного контролю (залік): складання тесту, виконання індивідуального практичного завдання [3].

Для підвищення успішності студента викладач повинен дотримуватися таких рекомендацій:

- раціонально планувати навчальний процес по заданій дисципліні;

- контролювати порядок засвоєння кожним студентом пройденого матеріалу (обов'язково враховуючи загальну кількість студентів у групі);

- всебічно та об'єктивно оцінювати виконання завдання кожним студентом;

- чітко та об'єктивно визначати підсумкову оцінку з курсу, із обов'язковим врахуванням поточної успішності та складанням заліку чи іспиту;

- за результатами поточного рейтингу вирішувати питання про можливість виставлення підсумкової оцінки без складання екзамену чи заліку [8].

Отже, контроль знань студентів у ВНЗ здійснюється за модульно-рейтинговою системою [3].

Критерії оцінювання: вчасність виконання, обсяг виконаної роботи, публічний захист (стосовно реферату та презентації).

Оцінювання за формами контролю:

- поточний контроль: виконання практичних завдань, усна відповідь, виконання та оформлення індивідуальних завдань, виконання самостійних робіт, письмові контрольні роботи, написання та захист реферату;

- підсумковий модульний контроль (змістовий модуль): комп'ютерне тестування;

- комплексний підсумковий модульний контроль (залік): комп'ютерне тестування, виконання індивідуального завдання.

Співвідношення складових у змістовому модулі:

- практичне завдання – до 4 балів;

- усна відповідь – 1 бал;

- індивідуальне практичне завдання – 2 бали;

- індивідуальне самостійне завдання – до 4 балів;

- складання тесту – 5 балів;

- написання та захист реферату – до 4 балів.

Кількість набраних студентом балів за два змістові модулі – критично-розрахунковий мінімум 40 балів.

Підсумковий – у формі заліку

- комплексна підсумкова робота: тест – 10 балів;

- комплексна підсумкова робота: практичне завдання – 10 балів.

Загальна сума балів, набраних за результатами поточного та підсумкового контролю, становить рейтинговий показник студента з навчальної дисципліни.

На основі рейтингового показника студент одержує підсумкову кількість балів (максимум 100 балів).

Індивідуальне практичне завдання, виконання самостійної роботи чи написання реферату надається у випадку відсутності студента на практичному занятті. Студент має можливість відпрацювати пропущене заняття на тему, задану викладачем (але не більше половини від загальної кількості практичних занять). Індивідуальне практичне завдання виконується самостійно за межами університету. Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. Відпрацювання приймається на протязі двох тижнів після пропущеного заняття.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 40 балів, щоб бути допущеними до заліку в обов'язковому порядку виконують комплексну модульну роботу.

Контроль рівня засвоєння теоретичного матеріалу здійснюється в усній та письмовій формі. При цьому завдання включає:

- захист індивідуальною роботи (реферат, доповідь, презентації);

- тести (теоретичний матеріал та практичні завдання).

Варіанти завдань складаються таким чином, що вони охоплюють увесь програмний матеріал дисципліни.

Правильність виконання теоретичних завдань оцінюється за шкалою: 0, 1, 2 балів.

При перевірці відповіді використовуються такі критерії:

0 балів – студент не дав жодної відповіді на питання. Відповідь свідчить, що студент не має уявлення про сутність питання.

1 бал – студент надав неповну відповідь. Допущені помилки. Виникають труднощі при аналізі матеріалу.

2 бали – студент надав повну відповідь на теоретичну питання. Обґрунтував свою думку.

Правильність виконання тестових завдань оцінюється за шкалою: 0, 1, 2, 3, 4, 5 балів.

При перевірці відповідей, які складають сумарно 100 відсотків, використовуються такі критерії:

0 балів – студент не дав жодної правильної відповіді не на одне питання – 0%. Студент не вивчав тему.

1 бал – студент надав відповіді на питання у відсотковому значенні до 15%. Студент досить поверхнево вивчав програмний матеріал. Отриманих попередніх знань виявилось недостатньо при проходженні тестування.

2 бали – студент надав відповіді на питання у відсотковому значенні до 30% включно. Студент недостатньо був ознайомлений з програмним матеріалом. Матеріал був засвоєний тільки на рівні визначень чи понять.

3 бали – студент надав відповіді на питання у відсотковому значенні до 50% включно. Студент знає основну частину програмного матеріалу. Виникають труднощі при аналізі.

4 бали – студент надав відповіді на питання у відсотковому значенні до 80% включно. Студент повно ознайомився з теоретичним матеріалом. Допущені окремі помилки під час вибору варіантів відповідей.

5 балів – студент надав відповіді на питання у відсотковому значенні до 100% включно. Висновок: студент досить глибоко та повно ознайомився в потрібною темою. Володіє термінологією та елементами аналізу. Вміє співставити питання з варіантами відповідей.

Максимально практичне завдання може бути оцінено в 4 бали, якщо має місце: правильне виконання поставленої задачі; правильне використаних методів при виконанні практичного завдання; правильно вибрані способи для виконання практичного завдання.

3 бали виставляється, якщо має місце: правильна послідовність виконання практичного завдання; правильне пояснення способів чи методів виконання завдання; завдання виконане в цілому, але є помилки.

2 бали виставляється, якщо має місце: виконаного наполовину завдання; правильне пояснення способів чи методів виконання завдання, але не вміння на практиці їх застосувати.

1 бал виставляється, якщо має місце: часткового виконання практичного завдання; не вміння чи не розуміння застосовувати різні способи та методи для виконання.

0 балів виставляється, якщо має місце: практичне завдання не виконане.

За результатами оцінювання засвоєння студентами теоретичного матеріалу та виконання практичних завдань визначається рівень засвоєння програмного матеріалу та виставляється підсумкова кількість балів.

Таким чином, використавши дані критерії оцінювання знань студентів за модульно-рейтинговою системою у вищих навчальних закладах можна забезпечити несуперечливу трансформацію суб'єкта учіння у суб'єкт розвиненої суспільної практики, тобто у суб'єкт практичної діяльності.

У контексті компетентісного підходу до освіти відбувається перенос акценту зі змісту (що викладають педагоги) на результати (на що здатні випускники після закінчення навчання), адже ринку праці важливо не те, що випускник освітнього закладу виконував у процесі навчання, а те, що він може робити після здобуття ступеня. А формування компетентностей у процесі отримання знання, уміння та набуття навичок з фундаментальних дисциплін у системі вищої освіти України сприятиме досягненню основної мети – підготовки висококваліфікованих фахівців, які будуть конкурентоспроможними на національному, європейському та світовому ринках праці.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні особливостей формування професійної компетентності та проведення контролю якості знань студентів вищих навчальних закладів.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Order MES "On Approval of Action Plan-OJEC of quality of higher education in Ukraine and its integration into the European and global educational community ...», N 612 of 13.07.2007 p. [E-source]. - Access: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=255289
2. Bodnenko T.V. Problems of educational measurements in High society School / T.V. Bodnenko, O.H. Gritsenko. // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. - 2014. - P. 55-57.
3. Methodological recommendation for course "Modern technology" for students of "Law" speciality (6.030401) - Kyiv: Kyiv National Taras Shevchenko University, 2012. - 112 p.
4. The European Credit Transfer System ECTS. [E-source]. - Access: http://academy.gov.ua/ects/inf/1_3.html
5. Filimonov I. Forming professional competence of future engineer-teachers in the process of studying of professionally-oriented courses / Filimonov I. // Collection of scientific works. Part 3 - 2013. - P. 320-324
6. The law "On education" from 01.07.2014 N 1556-VII // Supreme Council (BD), 2014, № 37-38, art. 2004
- 7 Principles of Educational Assessment: [Textbook] / T.N. Kanivets. - Nizhin: Publisher Lysenko P.P., MM, 2012. - 104 p.
8. Malyezhyk M.P. Assessment of student learning on the course "Su-Private Information Technologies" at credit system of the educational process / M.P. Malyezhyk, N.G. Rusina. // Prepare teachers and graduate students in the field of educational measurement: Proceedings of the International Seminar of young scientists. - 2011. - P. 64-67.

Bodnenko T., Rusina N. Assessment of student learning in higher education

Abstract. In the educational process of higher educational institution evaluation of students' knowledge is key. Therefore, properly implemented quality control knowledge, introducing advanced methodology for processing test results provides feedback between students and teachers. This will positively affect the learning process, the formation of competencies, will be a motivating factor to the learning of students.

Keywords: criteria of knowledge evaluation, module-rating system, students, competence, higher education institution

Бодненко Т.В., Русина Н.Г. Оценка знаний студентов в высших учебных заведениях

Аннотация. В образовательном процессе высшего учебного заведения оценивание знаний студентов играет ключевую роль. Поэтому, осуществленный должным образом контроль качества знаний, внедрив прогрессивную методологию обработки результатов контроля, обеспечит обратную связь между студентом и преподавателем. Это положительно повлияет на процесс обучения, формирования компетентностей, станет мотивирующим фактором к познавательной деятельности студентов.

Ключевые слова: критерии оценивания знаний, модульно-рейтинговая система, студенты, компетентности, высшее учебное заведение